

flua: probatur ergo conclusio. Quoniam interni sensus non percipiunt illo modo sensations externas, qui maxime viderentur eas percipere: ergo, etc. Probatur antecedens. Nam visio, verbi gratia, non imprimet propriam sui speciem sensui interno, ut ita valeat ab illo percipi, alias videndo album due imprimentur in interiori sensu species albedinis scilicet et visionis, quod falsum esse inde constat, quia jam sensus interior duos actus simul elicet juxta numerum specierum, quod est contra experientiam, ac debitum modum operandi sensus interioris; nunquam enim posset ad unum aliquid perfectam adhibere attentionem, sed necessario illam divideret, cum naturaliter operetur, nec sit major ratio se ad hoc, quam ad illud applicandi. Et confirmatur primo: nam si cognosceremus visionem per propriam speciem, possemus formare proprium et distinctum illius idolum, cuius oppositum certe experientia demonstrat: concludendum igitur hujusmodi sensations actus esse, et entitates excedentes ambitum objectorum sensibilium. Et confirmatur secundo: quia sensus interior non potest cognoscere ipsam externam potentiam: ergo non potest percipere illius actum per propriam speciem, cum par sit ratio.

5. *Tertia assertio probatur.*—Sit tertia conclusio. Omnis sensus percipit aliquo modo actum suum non per reflexionem, sed imperfecto modo, et quasi in actu exercito, ut num. primo explicatum est. Probatur, nam omnis cognition fit per vitalem attentionem et immutationem ipsius potentiae: ergo dum potentia sentit objectum extrinsecum, a tali sensatione immutatur, et in actu exercito quadammodo experitur se sentire. Confirmatur. Nam eo ipso, quod videmus colorem, licet mente non reflec tamur, postea experimentalem notitiam habemus, non solum quid color sit, sed etiam quid sit videre colorem: ergo signum est vidisse nos antea modo aliquo ipsam visionem, non enim aliunde talis notitia relinqui potuit, posito, quod nulla habita est formalis reflexio.

6. *Quarta assertio.*—Quarta conclusio. Sensus interior cognoscit operationem sensus externi, non quidem per propriam ipsius operationis speciem, sed per speciem externi sensibilis, quam veluti modificatam recipit ab ipsa operatione externi sensus. Probatur, nam sensations externae cognoscuntur ab interiori sensu, et non per proprias species earum, ut probatum est: ergo per species objectorum ipsarum: cumque haec species non possint in

interno sensu ejusdem omnino rationis esse cum speciebus, quae de eisdem objectis dantur in externis sensibus (diversae namque potentiae diversa modo aliquo species exigunt), relikum est, ut sint saltem modificate, tales que resultant ex sensatione externi sensibilis: cum alia via non supersit, qua internus sensus externas sensations percipiat: sola ergo major probatur, nam memoriam nostrarum sensationum externarum, verbi gratia, videsse, vel audivisse tale aliquid. Si dicas memorari nos per intellectivam memoriam: contra est, quod experiamur, eadem virtute memorari nos rei visae, et visionis, memoria autem talis rei sensitiva est: ergo et visionis illius. Et confirmatur de brutis, quae videre et tangere appetunt: ergo aliquo modo percipiunt actus istos, quod certe necessarium fuit, inquit Albertus, ad complementum naturae sensitivae, quia tales actus nocivi sunt, aut profici parti sensitivae, et ideo oportuit a bruto cognosci, ut possint nociva fugere et commoda prosequi. Dicta autem modificatio potest declarari, ut sicut sensus exterior percipit distantiam, quia species a diversa distantia aliter, et aliter illum immutant, ita species in sensu interiori fiunt tali, vel tali modo, quia ministrantur per hunc, vel alium extnum sensum, per hanc vel illam ejus sensationem: nam species, verbi gratia, ministratae per visum, proveniunt ad sensum internum, modo magis, ut ita dicam, spirituali, quam species quae per auditum ministrantur. Item internae illae species representant rem ipsam quasi jam intuitive perceptam, sive modo aliquo representatio earum modificatur a sensationibus exterioribus.

7. *Objectio prima contra proximam conclusionem.*—*Secunda objectio.*—*Tertia.*—Sed circa conclusionem hanc difficultas restat ex Aristotele, libr. de Insomniis, capit. ultim., ubi indicat imaginationem cognoscere actum suum, sic enim ait: *Cum summa potestas, eademque judicatrix sentiebat Coriscum, simulacrum non dicebat, imo per hoc ipsum simulacrum, et verum illum Coriscum animo complectebatur: quod (utique simulacrum) item sentiens hoc ipsum ait non esse Coriscum, sed illius simulacrum:* ubi aperte ait imaginativam cognoscere idolum a se formatum, quod certe a suo actu non distinguitur, ut infra videbimus: quod autem de virtute sensitiva ibi loquatur patet: nam subdit, *nisi sanguine impediatur, judicabit vere illum esse Coriscum.* Secundo arguitur ex Aristotele, libr. de Memoria et reminisce, docente memoriam, utique sensitivam,

vam, fieri manente rei imagine in potentia, quae postea percipitur, ut est imago. Ratione arguitur tertio. Nam intellectus cognoscit opera phantasiae, sicut experimur: ergo et phantasia illa cognoscit, cum nihil cognoscat intellectus, quod non etiam phantasia cognoscat: atque haec ratio valet etiam contra secundam conclusionem. Urget quoque locus Aristotelis, de Somno et vigilia, supra citatis in n. 2, asserentis sensum communem cognoscere sensations externas.

8. *Ad primam objectionem.*—*Ad secundam objectionem.*—Ad primum locum respondeatur, per summam potestatem indicatrixem intelligi intellectum, nam dicta operatio illius tantum esse potest, quererit enim ibi Aristoteles principium cuiusdam operatio in somniis fieri solitae, nempe cum aliquid imaginamur, et postea reflexe judicamus id esse somnium, et non rem veram, illud namque judicium fit ab intellectu, qui etiam inter dormiendum non omnino impeditur a discurrendo: quod vero Aristoteles ibi de intellectu loquatur, patet primo ex illo, quod subdit exemplo, quando res visa apparet duplex, et intellectus apparentiae causam pernoscent, judicat unam esse, sensumque corrigit. Patet secundo ex causa talis actus, quam idem subdit, illam nempe potentiam tunc etiam habere posse aliquem discursum, at discurrere intellectus est, non ullius sensus. Neque obstat, quod de sanguine adducatur, nam diversa corporis dispositio variat imaginationem, siveque potest judicium intellectus variare, maxime quando non est perfecte solutus, et ita ait idem Philosophus, si maxima sit copia sanguinis, futuram vehementem specie impressionem in imaginativa: sive defecturam intellectui facultatem judicandi non ita esse. Neque etiam obstat, quod Aristoteles loquens de intellectiva potestate verbo sentiendi utatur, hoc enim extendi solet etiam ad intellectum. Ad secundum locum respondeatur, Philosophum tractare ibi de modo, quo fit memoria, per imagines scilicet relictas a rebus, quibus dum potentia non utitur, non memoratur: quando vero utitur, memoratur, et hoc vocat Aristoteles cognoscere rei simulacrum, id est, per illud rem representatam attingere, non quod idolum ipsum cognoscatur, siquidem impertinens est ad memoriam.

9. *Ad tertiam objectionem et ad alia in principio adducta.*—*Placitum Alberti, etc., quomodo verificandum.*—Ad rationem responderetur non oportere ut id ipsum phantasia cognoscat quod intellectus intelligit, sed est satis, si

quipiam cognoscat, quo intellectus deveniat in cognitionem alterius: veluti si phantasia versetur circa motum celi, ut intellectus cognoscat intelligentiam motricem celi. In proposito ergo satis est, quod phantasia operaciones suas in actu exercito imperfecte cognoscat, ut intellectus possit illas magis proprie et perfectius cognoscere. Illud vero ex Aristotele, de Somno et vigilia, intelligendum juxta quartam conclusionem, eodemque modo oportet intelligere, divum Thomam in numero secundo, etiam allatum. Quando vero Aristoteles, citato loco de Anima dicere videtur visum cognoscere se videre, interpretandus est juxta tertiam conclusionem, et ita est intelligenda illa ejus ratio, in numero primo tacta, quod visus ideo sentire possit se videre, quia est aliquando colore delibutus, id est, quia habet speciem representantem colorem potest exire in actum, quo videat, ac simul in actu exercito cognoscat se videre. Qui sensus confirmatur ex textu 138, ubi ait visum ita sentire se videre, sicut tenebras videt, tenebras autem non sentit proprio actu signato, sed ideo solum, quod in actum exercitum non exit: sic ergo e contrario, etc. Nonnulli opinati sunt sensum exteriorem per se quidem non sentire suam sensationem, sentire tamen ut conjunctus est sensui communis, et quasi unus cum illo. Ita insinuat Albertus, lib. 2, tractatu 4, cap. 8, in fine, et Ferrarius 2, contra, cap. 66, Cajetanus, 1 part., quæst. 75, articulo secundo. Distinctio tamen consistit in voce solum, in re autem admittunt sensum internum cognoscere actus exterioris sensus, quod etiam quo pacto verum sit, jam exposuimus.

CAPUT XII.

UTRUM ALIQUA POTENTIA SENSITIVA POSSIT COGNOSCERE IN ABSENTIA OBJECTI, ET QUO MODO.

1. *Arguitur primo pro parte negativa.*—*Secundo.*—*Tertio.*—*Arguitur pro parte affirmante.*—Videtur pars negativa vera. Primo, quia haec est differentia inter intellectum et sensum, quod intellectus habere possit notitiam abstractivam, sensus vero non nisi intuitivam. Secundo si sensus posset cognoscere rem absentem, posset etiam cognoscere rem praeteritam: hoc autem non potest, nam cognoscere praeteritum, est cognoscere tempus, quod tamen solo intellectu concipitur, 4 Phys., text. 131. Item si sensus posset cognoscere rem non existentem. Consequens est falsum,

cum sensus non nisi, quod est sensibile, sentiat: quod autem non existit, sentiri non potest, sed ut plurimum intelligi, cum sentire sit experiri, quod rem actu existentem plane requirit. Contra est, quia in sensu est memoria, memoria autem est præteriti, ut præteriti, ut dicitur in lib. de Memoria et reminiscientia, cap. 1. Notandum pro resolutione potentiam eo ipso, quod est informata specie objecti, posse illud cognoscere sive præsens, sive absens, sive existens, sive non existens: namque ex supra dictis constat objectum, et rationem motivi et terminativi habere, movere autem speciem imprimente, ideoque si species impressa sit potentiae, præsentiam, vel existentiam objecti non requiri, ut moveat. Ad terminandum etiam non requiritur, quia terminatio hæc, ut diximus, materialis non est et quantitativa, sed intentionalis: satis ergo est, si potentia sit informata specie objecti: unde tota questio ad hoc reducitur, an sensus aliquis possit conservare species absentis, vel non existentis objecti: si enim possit, poterit etiam cognoscere: sin minus non poterit.

2. *Opinio simpliciter affirmans.* — *Fundamentum Aristotelis.* — Hoc posito est opinio affirmans omnem sensum posse conservare speciem in absentia objecti, quæ probatur ex Aristotele 3, de Anima, textu 138, ubi sic habet: *Quocirca sensibilibus ipsis semotis insunt in sensuum instrumentis sensus, imaginacionesque, hoc est, sensationes tam externæ, quam internæ.* Et textu 156: *Atque nobis (quod paulo ante dicebamus) clavis quidem oculis visa videntur, atque apparent: ubi tacite indicat quotidiam experientiam, nam cum quis intentis oculis inspexit ad rem lucidam, si subito oculos claudat, videt adhuc aliqualem lucem, quod etiam aperte refert opusculo de Insomniis, circa medium, et Augustinus 11, de Trinitate, capite secundo. Nec vero potest hoc referri ad imaginationem: si enim id ex imaginatione proveniret, posset multo tempore durare: cum tamen non nisi brevissimo duret, nimirum quia species visibilis utpote tunc debilis facile evanescit.*

3. *Prima assertio ejusque fundamentum.* — Nihilominus sit prima conclusio. Nullus sensus exterior potest naturaliter sentire, nisi præsenti objecto causante speciem. Fundamentum est, quod eorum sensuum species ex natura sua in fieri et conservari pendeant ab objectis suis. Id quod constare primo videtur experientia. Secundo ratione arguitur. Nam species hæ sunt imperfecte quædam partici-

pationes objectorum: ergo pendent in fieri, et esse ab illis. Arguitur tertio destruendo experientiam ab adversariis adductam, nam si quis brevi tempore lucem intueatur moxque oculos claudat, nec per instans specie lucis intra oculum conservatur: ergo neque conservabitur, licet multo tempore intueatur. Probatur consequentia, quia species illa ejusdem semper rationis est, nec enim propter continuationem majorem visionis mutatur species, aut radicatur magis, seu intenditur, cum in instanti fiat, quam perfecta fieri potest, utpote sine impedimento, et ab agente naturali producta. Quarto vel ejusmodi species habent ex natura sua dependentiam ab objecto sensibili, vel non habent: si hoc dicatur, certe conservabuntur semper in absentia illius, si habent: ergo nec per instans poterunt conservari, quantumvis intendantur. Respondent ex natura quidem sua non pendere, diu tamen non manere ex defectu subjecti non satis illas conservant. Sed responsio non satisfacit, quia subjectum non conservat species effective, materialiter autem affatim posset conservare sustentando: ergo cum contrarium non habeant, neutiquam deficient, nisi propter absentiam objecti, a quo in conservari dependent. Unde ad experientiam in numero præcedenti adductam ex Aristotele, et Augustino dicitur, provenire id ex vehementi imaginatione excita ob diuturnam attentionem, et quoniam tanta imaginationis attentio durare multum nequit, ideo apparentia ipsa parum durat: enim vero si ex relictis in oculo speciebus id provenire posset, certe quotiescumque oculos clauderemus, rei visæ quæcumque illa esset, species adhuc in sensorio permanerent, quod experientie repugnat, cum sola vehementiora objecta, eaque magno sensuum conatu percepta soleant hujusmodi causare imaginationem. Quod autem Aristoteles, de Cognitione imaginationis loquatur, patet ex textu 138, ubi probat sensum suscipere species sine materia, ex eo quod illæ abeuntibus sensibilibus retineantur, utique interius: hinc enim optime concluditur fuisse prius alias interius: in textu autem 156, differentiam assignat inter sensum externum, atque imaginationem; quod cum res sensu illo exacte percipitur, non dicitur nobis videri, aut apparere: sic enim potius loqui nos, quando non exacte sentimus: *at cum percipitur, inquit, clavis oculis* (sensu nimirum interno) semper dicitur nobis apparere, aut videri.

4. *Observatio duplex pro assertione præcedenti.* — Sunt tamen in hac conclusione ad-

vertanda duo. Primum est, quod potentia sensitibilis est intelligenda secundum proportionatam distantiam ad causandam speciem in sensu, sive directe et immediate, sive media reflexione causetur, non enim est opus sensitibile coram sensu existere, unde, et videri potest a tergo, ut supra diximus. Secundum est non oportere objectum præsens, esse eo modo, quo cernitur, sed eo tantum, quo aptum sit speciem imprimere, quando enim collum columbae varium appetit; non est necesse colores illos realiter presentes esse oculis, sed est satis, si lux ita collum afficiat, ut aptum reddatur ad causandas species talium colorum, quo sane in eventu sensus exterior percipit quodammodo rem absentem, colorem scilicet, qui non est præsens, sed aliquid aliud potens causare speciem illius, quod nihil dicitis repugnat.

5. *Secunda assertio.* — Secunda conclusio. Sensus externus virtute divina cognoscere potest rem absentem. Probatur: nam Deus conservare potest in oculo speciem rei absentis, eaque oculus uti posset juxta dicta in numero primo: ergo, etc. Antecedens patet, quia Deus potest supplere vicem causæ efficientis, species autem eo tantum modo pendet ab objecto. Quod apertius fiet, si ponas rem a te longissime dissitam divinitus imprimere sui speciem in speculum coram te existens, inde enim ad ipsos tuos oculos facile resultaret: remque ita distantem, sive absentem facile videres: quod ergo intelligitur medio speculo fieri posse, utique sine speculo etiam fiet, ac ipsa etiam re non existente: an vero talis visio intuitiva eset, an abstractiva, respondendum vere quidem esse abstractivam utpote rei absentis, videntis tamen falso judicaret, ut præsentem, cum ita videret, ac si eset præsens. Urgebis, ergo jam tunc Deus deciperet. Negandum vero, sed permitteret tantum videntem falli, objectum namque veram sui speciem divinitus immitteret, videntis autem seipsum falleret putando objectum sibi adses.

6. *Tertia assertio.* — Tertia conclusio. Sensus aliquis interior potest naturaliter cognoscere rem absentem: patet experientia, nam est in nobis memoria rerum absentium, quæ non potest ad intellectivam partem tantum referri, cum illa sit nobis, brutisque communis, recordatur enim bestia loci sue habitationis et viæ, per quam decurrerat, timet hominem, qui ipsam percusserat, ulciscitur de inimico, etc., de qua potentia memorandi infra dicimus, dicitque multa D. Augustinus 10, Confessionum, per varia capita.

7. *Quarta assertio contra Avicennam.* — Quarata conclusio. Ita sola potentia sensitiva cognoscit absens objectum, quæ conservat illius absentis species. Haec conclusio contra Avicennam ponitur, qui officium conservandi species, ac per illas objecta absentia cognoscendi diversis potentis tribuebat: sed immerito. Primo, quia ipsa potentia elicit actum secundum, quæ constituta est in actu primo. Secundo: nam si una est potentia, quæ cognoscit, et altera quæ conservat speciem, vel illa cognoscit per speciem hujus, vel per aliam: prius illud certe est impossibile, quia per talem speciem non actuatur, cumque species sit accidens, non potest migrare de subjecto suo in aliam potentiam. Posteriorus quoque dici non potest, quia ad cognoscendam rem absentem non datur nova speciei productio. Tertio, potentia conservans species potentia vitalis est, et perfectissima, atque adeo cognoscitiva: ergo: et cetera. Tandem illa distinctio potentiarum superflue singitur: non ergo est admittenda. Hæc est sententia Aristotelis, de Memoria et reminiscientia, in principio, ubi D. Thomas, late lectionibus 1, 2 et 3, et prima parte, q. 78, art. 4, quæstione septagesima nona, articulo sexto, ad 2, et 2, contra Gentes, cap. 74, et Comment. aliique communiter.

8. *Ad primum, in num. 2.* — *Ad secundum.* Ad primum argumentum in principio, negatur differentia illa, nam cognitio abstractiva communis esse potest sensui et intellectui. Ad secundum respondetur, sensum posse cognoscere præteritum in concreto, seu in actu exercito, considerando scilicet rem, quæ præterit, non rationem formalem præteriti, sicut etiam percipit rem præsentem in actu exercito: considerare autem formaliter, et signate temporum differentias proprium esse intellectus. Ad tertium dicto sensum etiam posse cognoscere res non existentes, si species illarum habeat, neque ob defectum existentiæ a genere sensibilium rerum extrahi, ut notum est. Interest tamen inter sensum, atque intellectum, quod hic præscindere valet existentiam rei, puraque essentiam considerare, non item sensus, qui semper concipit rem cum ordine ad existentiam, vel præsentem, vel præteritam, unde deceptio obrepit, concipiendo scilicet, ut existens, quod non existit, nisi intellectu corrigitur. Item cognoscet sensus interior rem præteritam, si loci et temporis, in quo extitit, recordetur: si vero apprehendat illam, ut existentem in loco alio, vel tempore, falletur. Similiter imaginatio fingens res impossibiles, si illas apprehendat, ut existentes, errabit, si

vero ut fletitias tantum, non errabit; quod tamen per se non valet, solusque intellectus errori medetur, unde imaginatio sibi relecta semper fallitur in compositione impossibilium, sicut in somniis fere semper contingit.

CAPUT XIII.

UTRUM RADIX, ET PRINCIPIUM SENTIENDI SIT IN CEREBRO, AN IN CORDE.

1. *Varia de objectis actibus ac potentiis tradi solita alio remittuntur.* — De objectis et actibus potentiarum sensitivarum hactenus dictum est, sequitur ut de potentiis ipsius dicamus. Quae namque de actibus dici poterant, an scilicet compositio et divisio in sensibus reperiatur, an possint privationem cognoscere, an sensus debeat nudari ab omni natura sensibili, ut sensibilia objecta percipere queant, an singularia tantum cognoscere possint, an sensibile super sensum causet sensationem: hæc, inquam, omnia explicata sunt præter ultima duo, ex quibus postremum opportunius decidetur, cap. 27, a num. 5, penultimum vero de se liquet, ac lib. 4, capite tertio, similem dubitationem tractantes de intellectu, de illa dicemus sufficienter: de actibus ergo et objectis satis sint dicta: de potentia quoque ipsa sensitiva illud potissime disputari solet, an sit activa, vel passiva: ejus solutio data est in capite quarto, unde nihil dicendum superest de potentia sensitiva in communi, nisi quod propositum est. Observandum ergo: licet una sit, eademque anima sensitiva, quæ per diversos sensus diversas operationes sentiendi exercet, eos tamen sensus pendere omnes a quadam præcipua parte corporis subministrante vim sentiendi per spiritus, ut vocant animales, quemadmodum in sequentibus exponemus, cuius rei ratio præter experientiam est debitus naturæ ordo, nam quando in uno composito reperiuntur virtutes ejusdem generis, reduci omnes debent ad unum principium, a quo habeant originem, ut fit in virtute vegetativa et vitali, quæ radicatur in corde, ut libro secundo, capite decimo primo, numer. 7, tractatum est: est ergo una prima radix sentiendi, de qua inquirimus, in qua parte resideat.

2. *Aristotelis opinio in questione proposita.* — *Probatur primo.* — *Opinio Galeni, D. Thomæ et aliorum.* — Opinatur ergo Aristoteles in corde residere: ita habet 2, de Generatione animalium, capite 4, et libro 5, cap. 2, et 1. 3, de Partibus, c. 3 et 4, de Juventute et senectute, c. 4 et 2, rationes illius ex parte adduxi-

mus, citato capite 11 libri superioris, ubi quæstionem similem de virtute vegetativa discussimus. Ac præterea arguitur primo. Nam cor prius, quam cerebrum generatur, ut etiam ibi diximus, et Galenus fatetur, libro de Fœtus formatione, tunc autem jam sensus datur in animali, cum jam palpitet: ergo in corde prima sentiendi radix existit. Secundo cor est principium membrorum ministrantium sensibus, sunt enim nervi duriusculi, conformes scilicet substantiae cordis, quæ subdura, non vero cerebri, quæ mollior est, ut docet Aristoteles, tertio de Historia, capite quinto, ergo, etc. Tertio conveniens valde est, ut omnes vires animalis ad unum primum principium, ut diximus, reducantur: nam hoc optima dispositio, ac rei natura postulat: tale autem principium solum cor posse esse videtur. Est siquidem in aptissimo loco constitutum, et calorem subministrat et spiritus, quibus universæ operations animantis perficiuntur. Quarto dolor et tristitia ipsum afficiunt: ibi ergo etiam sentiendi radix existit. Aristotelem sequitur Commentator 2, de Partib., capit. 7, et in Collectaneis, libro secundo, cap. 11, Avicenna, fen. 1 primi, doctrina 6, c. 1, Apollinaris 2, de Anima, q. 37, art. 3, Jandunus, de Somno et vigilia, quæst. 9. Est tamen notandum, eumdem Aristotelem, c. 1, de Sensu et sensibili, contractius asseruisse radicem, scilicet trium sensuum auditus, visus et olfactus, in cerebro esse, gustus autem, et tactus esse in corde, idemque habet 2, de Partib., c. 11, ubi videtur olfactum partim ad cor, partim ad cerebrum reducere, quod forte sic interpretandum, ut cor statuatur ab Aristotele principium commune influens in omnes sensus, in gustum quidem, et tactum immediate, in reliquos vero tres mediante cerebro, quod proinde eorum principium dicatur. Contrarium sententiam docuit Galenus 8, de Usu partium, cap. 3 et 4, et lib. 3 et 7, de Placitis, sequitur Albertus, lib. 2, de Anima, tract. 4, cap. 11, sanctus Thomas, de Veritate, q. 18, art. 8, opusculo 43, a. 4, et 3 p., q. 8, a. 1 et 6, et q. 66, a. 7, ad tertium, et in 3, dist. 13, q. 2, a. 1, ad 3, citatur etiam Avicenna 6, Naturam, p. 4, c. 1.

3. *In quo conveniat utraque opinio.* — *In quo discrepet.* — Ad intelligentiam harum opinionum, notandum eas quidem convenire, quod cerebrum habeat dependentiam nonnullam a corde, et cor a cerebro vicissim, cor enim transmittit spiritus vitales, ac calidos ad cerebrum per arterias, teste etiam Galeno, l. 3, de Placitis,

CAP. XIII. AN PRINCIPIUM SENTIENDI SIT IN CEREBRO, ETC.

659

in fine, cerebrum vero frigiditate sua moderatur calorem cordis, teste etiam Aristotele 2, de Partibus, c. 7. Differentia vero opinionum est, quod Aristoteles quidem putet nervos procedere a sensibus externis, et ad cor usque, per illosque deferri, sensibiles species, ibique terminar cognitionem externam, eo quod sensus interior ibidem resideat: unde quinto, de Generatione animalium, cap. 2, scribit ad cor terminari omnes sensorios meatus, et 2, de Partibus, cap. 7, cerebrum nullam habere continuationem cum partibus, quæ vim sentiendi habent. At Galenus vult omnes vias, et vires sensitivas in cerebro terminari, ibique esse internos sensus, unde 1, de Placitis, in principio, et lib. 2, in fine, ait cerebrum non pendere a corde in operando.

4. *Vera assertio variis experimentis suadetur.* — His positis sit conclusio. Initium et radix sentiendi est in cerebro, et ab illo communicatur sensibus exterioribus. Probatur potissimum experientia. Primo enim constat ex anatome nervos illos, qui viæ sunt per quas ministrantur spiritus animales, a cerebro oriri. Secundo constat laeso cerebro privari animal sensu et motu, quia scilicet tunc laeditur animalis facultas: ergo signum est eam in cerebro residere. Tertio cum infirmitas aliqua, seu vitium contingit in animali virtute, veluti si phantasia laeditur, medicamenta capiti apponuntur, non cordi, ut scire notavit Galenus 3, lib. de Loci patientibus, c. 4, quod indicio est talem virtutem in cerebro morari. Quarto ex vehementi attentione lassatur, et dolet caput, non cor: illuc ergo residet principium virtutis sentiendi. Quinto sensus interior in cerebro residet, ut infra dicemus, ac patet experientia; cum experiamur idola rerum in capite formari: ergo etiam ibi est prima radix hujus virtutis. Sexto somnus est privatio operationis primi sensorii, somnus autem in capite causatur: cor enim a sua operatione propter somnum minime quiescit, ut etiam docet ipse Aristoteles, lib. de Respiratione, c. ultimo. Septimo cerebrum est in sublimi loco positum, nimurum, ut influere possit in omnes sensus: in illo ergo sublimis est virtus et prima radix totius corporis. Sed est notandum in cerebro præter substantiam, quæ medulla dicitur, esse membranas et nervos, ex substantia ipsa procedentes, virtutem vero potissimum residere in substantia, reliqua deseruire ad illius conservationem et nutritionem, teste Galeno 7, de Placitis, de quo legendus est Valles 2, Controversiarum, cap. 13.

5. *Cerebrum in sensus externos influere qui negent.* — *Vera sententia Galeni, Nemesii et Fernelii.* — Querat jam aliquis quomodo cerebrum in omnes sensus influat: nonnulli enim crediderunt, cerebrum nihil communicare sensibus externis, sed potius hos imprimere cerebro species rerum, ibique perfici sensationes universas, visionem, auditionem, etc., ita videtur opinari Themistius 3, de Anima, et Portius, lib. de Dolore, cap. 43. Gregorius Nyssenus 4, libro de Viribus animæ, cap. 1, et Marsilius Ficinus, in principio Thethi: hoc ipsum tribuit Platoni, idem tenet Manardus, lib. 6, epistola ult., sed oppositum sine dubio verum est, quod tradit Galenus 7, de Placitis, capit 15 et 1. 1, de Causis symptomatum, c. 8. Nemesius, de Natura hominis, c. 8, Fernelius, lib. 6, Physiologæ, c. 10. Et ratio est, quoniam unaquaque operatio in propria potentia, proprioque ejus organo perficitur, ut visio in oculo, etc. Nam organa extenorū sensuum non sunt superflua, sed ad sensitivas facultates ordinata: ergo in illis sunt potentiae sensitivæ: ergo in his perficiuntur sensations. Quod etiam experientia ipsa docet. Videndus est Valles, l. 2, Controversiarum, cap. 26.

6. *Influxum cerebri in sensus, quo pacto explicent Valles et alii.* — Supposito ergo uniuscujusque sensus actionem propriam in proprio sensorio effici, dicendum superest quomodo hæc virtus a cerebro communicetur: quidam ergo aiunt non communicari per influentiam spirituum animalium. Primo, quoniam in fieri deberet instantanea, spiritus autem non possunt in instanti transmitti. Secundo, quia si communicatio esset per influxum, plane transmissis semel illis spiritibus, quamvis cerebrum repente laederetur apoplexia, aliave causa, non illico vis sentiendi corrumpetur, sed aliquantulum posset operari, dum scilicet spiritus illi non absumerentur: oppositum autem constat experientia: unde aiunt virtutem hanc communicari illustratione quadam, id est, media qualitate intentionali et spirituali instantanea diffusa, atque a cerebro, in fieri et conservari dependente, proindeque laeso cerebro statim corrumpi virtutem sentiendi. Ita Valles, lib. 2, cap. 14, quod etiam tribuit Galeno 7, de Placitis.

7. *Impugnatur. — Verior explicatio.* — Hæc vero sententia non explicat, quod affirmat, quæ enim est illa qualitas spiritualis, aut quæ illustratio illa: nam si intelligat esse vere spirituale, improbatum astruit, quia ea qua-